

Protestantse wijkgemeente Den Haag-West
Gezamenlijke dienst in de Maranathakerk

zondag 5 januari 2020 Epifanie

voorganger: ds. Martine Nijveld

Inleiding:

We zoeken vandaag naar wijsheid,

in het spoor van de wijzen uit het Oosten, en luisterend naar een wijze van weleer, Prediker. We horen over jong zijn en oud worden,

over een kind als geschenk en over het leven als gave.

LEZING: Matteüs 2:1-12 (Nieuwe bijbelvertaling 2004)

LEZING: Prediker 11:7 – 12:8 (Nieuwe bijbelvertaling 2004)

PREEK

Lieve mensen,
gemeente van Christus,

in de afgelopen tijd keek ik op tv
wekelijks

naar 'Het geheime dagboek van Hendrik Groen'.

Over de belevenissen van Hendrik Groen en Evert Duiker
en andere oude mensen in een woonzorgcentrum
in Amsterdam.

Op een enkele jeugdige persoon na
spelen oude mensen de
hoofdrol

en komt er van alles voorbij:

sloffend door de gangen, kromgebogen, stram, met rollator en scootmobiel,
kunstgebit en luier, leesbril en vallen, ongeremdheid, traagheid en doofheid,
de vaste momenten van koffie en maaltijd en het middagdutje.

Maar ook is daar de vriendenclub Omanido,
afkorting voor Oud Maar Niet Dood,
die uitstapjes organiseert, geholpen door een kleinzoon met een busje.

Er zit een hoop in die serie waarvan ik denk, dit kan niet en slaat nergens op,
en ik heb het idee dat de bewoners heel wat vitaler zijn dan
de hedendaagse bewoner van het

woonzorgcentrum,

maar tegelijk heeft de serie mijn sympathie omdat er zoveel
oude mensen door het beeld sloffen. Het is geen snelle wereld.

We zien de kracht van humor. Maar ook de rafelranden
van zoveel levens. De littekens en de butsen.

Verdriet komt voorbij, om een vriend of vriendin die doodgaat,
gemis om wie er allemaal niet meer zijn, om familie en kennissen die

te ver weg wonen, je kunt het niet meer bereizen,
dementie, gesloten afdeling,

het wordt genoemd, benoemd, het is er.

(...)

iets van dat (laat ik maar even zeggen) nuchtere benoemen dat de ouderdom met gebreken komt,
zit ook in het gedeelte uit Prediker
dat wij vandaag hoorden.

Alleen doet Prediker het in beelden, in metaforen, in gelijkenissen,
maar veel uitleggers – een al oude traditie –
zijn het erover eens dat Prediker in poëtische taal
delen van het lichaam langsgaat en het verval beschrijft.

Lees maar eens mee vanaf hoofdstuk 12, vers 3:
en hoor maar wat hij zegt en wat hij ermee zou kunnen bedoelen...

De dagen komen dat de wachters beven, zegt Prediker:

de armen, waarmee je jezelf beschermen kunt, worden krachteloos.

De soldaten, de sterke mannen, gaan gebogen: je benen gaan krom staan.

De maalsters verdwijnen: je tanden en kiezen vallen uit.

De vrouwen aan het venster zien nauwelijks meer: je ogen laten het afweten.

De deuren naar de straat worden gesloten: met je oren hoor je steeds minder van wat er om je heen gebeurt.

De molen maakt geen geluid meer: je stem wordt zwakker.

De amandelboom staat in bloei: je haren zijn grijswit of wit geworden.

De sprinkhaan sleept zich voort en de kapperbes werkt niet meer:

beelden van toen en daar om aan te geven dat van alles moeizamer gaat en anders wordt, ook als het gaat om verlangen en lieve lust,

je durft geen heuvel meer te beklimmen, bij avond de straat niet meer op
of de deur open te doen, je ziet beren en leeuwen op je weg.

En er kunnen jaren komen, zegt Prediker recht voor zijn raap, waarvan je zegt: ik heb er geen plezier meer in, ik vind er niets meer aan, van mij hoeft het niet meer.

En je ziet hem ineens naast zovelen staan, die dat hier en nu zeggen of ook bijna niet hardop uit durven spreken.

En tot slot spreekt hij beeldend over het einde van het leven:

de levensdraad breekt af, de lamp valt in duigen,
niet langer put je het water van het leven.

En het refrein is Hein, zoals verpleeghuisarts Bert Keizer, columnist in Trouw,
jaren geleden als titel meegaf aan een boek.

In de woorden van Prediker:

een mens gaat naar zijn eeuwig huis, een klaagzang vult de straat.

Natuurlijk beseffen we dat dit geschreven is in een tijd
zonder de medische mogelijkheden van nu, zonder gehoorapparaten,
zonder protheses, nieuwe heupen en staaroperaties.

Ouderdom nu is anders dan
ouderdom toen.

In de woorden van Prediker zit iets van aanvaarding, denk ik.

Dit is het, zegt Prediker, lucht en leegte, het vege lijf, een zuchtje wind.

En hij zet het een boek lang tegenover alle menselijk pogen,
dat hij breed om zich heen ziet,

om groot en machtig te zijn, alles in de hand te hebben, of naar
de hand te zetten, tegenover alle streven naar meer en beter, groot groter grootst,
hebben en houden, nemen en graaien.

Dit ben je, mens, mensje, ademtocht. Broos – breekbaar.

Zo leven - als mens samen met je medemens - kleurt de wereld anders.

Maar Prediker zou Prediker niet zijn als hij niet meer zou zeggen dat dit.
Twee andere lijnen komen telkens en ook hier terug.
Namelijk die van genieten.
En van verantwoordelijkheid.
Het woord genieten koppelt Prediker zeker ook aan jeugd en jong zijn.
Maar het is wat hem betreft ook een woord dat je leven lang mee kan/mag gaan.
Geniet van elke dag. En hij begint met:
'Het licht is een genot, zoet is het licht, wat is het licht goed!'
Een paaswoord, *zo mag je elke nieuwe dag ontvangen,*
zo mag je het nieuwe jaar ontvangen, een geloofsbelijdenis.
En soms of vaak, zo gaat dat bij geloofsbelijdenissen, tegen alles in gezongen.
En het andere woord is verantwoordelijkheid.
Waar je naar zijn idee maar beter vroeg mee kunt beginnen.
Maar ook is het nooit te laat om ermee te beginnen.
Onthoud bij alles wat je doet, zegt Prediker, dat God je aan zijn oordeel onderwerpt.
Dat kan mensen zwaar in de oren klinken, dreigende doem,
maar ik vermoed dat Prediker ons hier vooral duidelijk wil maken dat we
serieus genomen worden,
dat het er toe doet wat we doen, hoe we leven.

Die twee woorden, genieten en verantwoordelijkheid, zijn
een levenslijn, een levensrichtlijn, woorden die iets, die veel zeggen
ook na alle onrust, razernij, dood, ongelukken,
met oud en nieuw.
Richting kunnen wijzen, misschien, een andere weg, nieuwe wegen.

Prediker vat zijn visie op het leven samen als hij tot slot spreekt
over het stof dat terugkeert naar de aarde en de adem die terugkeert naar God,
die haar gegeven heeft,
het verhaal uit Genesis 2 zie je voor je hier,
over de Eeuwige die de mens vormt en de adem inblaast:
mens, mensje, ga maar, ga op weg, hou het goed, doe goed, heb het goed.
De beste wensen, vrede en alle goeds, heil en zegen, wees elkaar tot zegen.

En Prediker geeft ons zicht op dragende grond:
God als Schepper, die leven op het oog heeft voor mensen
en aan wie het leven teruggegeven wordt.
(...)
En om nog kort iets te zeggen
over Matteüs 2.
Als we iets in dit verhaal horen, is het wel
dat bij leven bewegen hoort.

Er zitten diverse tegenstellingen in het verhaal,
bijvoorbeeld die tussen koning Herodes en het kind dat koning is.
Waarbij het veelzeggend is, dat Herodes,
dat ontdek je als je het verhaal doorleest tot en met de kindermoord in Betlehem,
de koningstitel kwijtraakt, niet langer zo wordt genoemd,
koning mag hij niet langer heten, alleen nog Herodes,
omdat hij over lijken gaat, leven niet telt,
wat klein en kwetsbaar is niet telt.

En een andere tegenstelling in dit verhaal is die tussen de magiërs,
of ik blijf toch maar wijzen zeggen, en de mensen aan het hof, koning, bijbelgeleerden, tempeloversten;
de wijzen bewegen, gaan op weg, gaan en komen, reizen,
de mensen aan het hof blijven zitten waar ze zitten,
komen niet in beweging,
zelfgenoegzaam, zelfvoldaan, wij centrum van de wereld,
van de macht, zichzelf handhavend.

Van de wijzen daarentegen wordt verteld dat ze bereid zijn
om te zoeken en te blijven zoeken en om te veranderen,
om een andere weg te gaan, ze gingen langs een andere weg
terug naar hun land.

Je zou erover kunnen fantaseren:

wat zou het zien van dat kind bij hen teweeg
hebben gebracht, wat is de impact van de ontmoeting met deze
ánderde koning, van wie gezegd wordt dat hij zal leiden door te hoeden,
te herderen, te zorgen, te zijn voor zijn schapen.

De wijzen gaan een andere weg, hoe ziet die weg er dan uit, hoe is hun leven veranderd?

Maar Matteüs vindt het niet van belang daar een verhaal van te maken,
hij schrijft geen vervolg van hun verhaal,

niet een 'verhaal van de wijzen terug in het oosten',
Want Matteüs is vooral geïnteresseerd in wat wij ermee doen,
of wij ons laten bewegen, hoe wij onze weg vervolgen.

En we kunnen het vervolg op dit verhaal alleen schrijven met ons eigen leven.

Door als mens, als gemeente, als samenleving
andere, nieuwe wegen te zoeken.

Kom, God en schrijf uw eigen naam

als licht over ons uit.

Amen.

LIED 792 (als nieuwjaarswens)

Kom, God, en schrijf uw eigen naam